

Становище на Европейския икономически и социален комитет относно Съвместно съобщение на Европейската комисия и Върховния представител на Съюза по въпросите на външните работи и политиката на сигурност до Европейския парламент и Съвета: Към стратегия на ЕС за международните културни отношения

[JOIN(2016) 29 final]

(2017/C 288/17)

Докладчик: **Luca JAHIER**

Консултация	Европейска комисия, 23.9.2016 г.
Правно основание	член 304 от Договора за функционирането на Европейския съюз
Компетентна секция	„Външни отношения“
Приемане от секцията	2.5.2017 г.
Приемане на пленарна сесия	31.5.2017 г.
Пленарна сесия №	526
Резултат от гласуването („за“/„против“/„въздържал се“)	165/0/0

1. Заключение и препоръки

1.1 Културата играе важна роля в настоящата глобална политическа обстановка, в която за пореден път са под заплаха зачитането на правата на човека, толерантността, сътрудничеството и взаимната солидарност. Ето защо ЕИСК приветства съвместното съобщение, което показва ясно разбиране за влиянието на културата, представлява впечатляващо изложение на съществуващите програми на европейско и национално равнище и подчертава потенциалните области на действие в областта на международния културен обмен.

1.2 Сега ЕИСК призовава за крачка напред: от формулировката „Към стратегия на ЕС“ към приемането и последващото прилагане на ясна стратегия и план за действие. С плана за действие следва да се даде отговор на четири структурни потребности: осигуряване на яснота по отношение на управлението на равнището на ЕС; стремеж към координиране и предлагане на допълнителна подкрепа на равнището на държавите членки; изясняване на финансовите аспекти; и насърчаване на мрежи от взаимосвързани културни дейци, представители на процъфтяващо гражданско общество в областта на културата.

1.3 За да се отдаде пълно признание на значението на културата за устойчивостта, ЕИСК призовава културата да бъде призната за четвърти стълб на устойчивото развитие наравно с икономическия, социалния и екологичния стълб.

1.4 ЕИСК приветства факта, че културата е призната като изключително важен градивен елемент за мира и стабилността. Следователно тя е от ключово значение за подпомагане на основната цел на Европейския съюз: „да насърчава мира, ценностите си и благоденствието на своите народи“ (член 3 от ДЕС). Ето защо ЕИСК призовава ЕС, въз основа на опита на Европа, да заеме своето място като световен лидер в поддържането, опазването и насърчаването на мира в целия свят.

1.4.1 Тази роля би могла например да бъде стимулирана чрез развитие на експериментални инициативи като новата инициатива „Бял гълъб“, основана на ролята на ЕС в мирния процес в Северна Ирландия, като към стратегиите за разрешаване на конфликти се добавят така необходимите направления на културата и укрепването на мира.

1.4.2 Насърчаването на културата като стълб за мира и стабилността върви ръка за ръка с привличане на вниманието към свободата на артистичното изразяване като право на човека и подкрепа на световни инициативи в защита правата на хората на изкуството, както и с по-нататъшното развитие на такива инициативи на европейско равнище.

1.4.3 ЕИСК осъзнава, че е възможно да се злоупотребява с културата и тя да се манипулира в полза на даден авторитарен, популистки или друг политически дневен ред. Обмените в ЕС позволяват съществуването на мнения на множество заинтересовани страни и плурализъм в подходите, без нито един елемент на контрол, типичен за пропагандата. Културата, основана на изключителното богатство на многообразието, неизбежно ще се бори с популистките тенденции и държавната културна пропаганда, ще изгражда мостове между народите и ще открива възможности за по-тясно сътрудничество и обмен.

1.5 ЕИСК подчертава значението на членовете на гражданското общество като главни действащи лица в едно устойчиво общество и в развитието на всички инициативи в областта на културата. Поради това ЕС би трябвало да инвестира в развитието на структурираното гражданско общество в областта на културата.

1.5.1 ЕИСК подчертава интереса към програми, с които се проучват връзките на културата със стратегиите за икономическо, социално и политическо развитие, като по този начин културата бива изведена от периферията и поставена в центъра на политическото пространство.

1.5.2 ЕИСК насърчава разработването на програми за обучение и обмен в областта на културата в по-широк смисъл, като се адаптира моделът на успешната програма „Еразъм+“.

1.5.3 ЕИСК приветства призива за създаване на форум на гражданското общество в областта на културата, който да включва всички заинтересовани страни, като се ангажира с подкрепата за подобен структуриран диалог и консултации през следващите години.

1.6 ЕИСК признава значимостта на културата и творческите индустрии като ключов фактор за икономически растеж, създаване на работни места и устойчиво развитие. В съобщението се изтъкват редица аспекти и програми, които ЕИСК подкрепя напълно. Ето защо Комитетът насърчава подходящи инвестиции в тази област.

1.6.1 С развитието на уменията в областта на културните и творческите индустрии се полагат основите за разгръщането на този потенциал.

1.6.2 ЕИСК подкрепя разработването на схема „Столици на културата“ на международно ниво, в сътрудничество със Съвета на Европа и ЮНЕСКО, както и укрепването на обмена в рамките на съществуващите мрежи от градове по културни въпроси.

1.7 Комитетът подчертава, че въпросите на културата следва да бъдат интегрирани в основата на всички бъдещи международни споразумения, например новото партньорство с държавите от АКТЬ след 2020 г.

1.8 ЕИСК смята, че положителната динамика на предстоящата 2018 г. като Европейска година на културното наследство следва да се използва за стимулиране на приемането и последващото изпълнение на план за действие за културата в международните отношения.

2. Преглед на съвместното съобщение на Комисията и на върховния представител

2.1 В съвместното съобщение се описват подходите към стратегия на ЕС за международните културни отношения в рамките на ролята на ЕС като фактор от световно значение.

2.2 В съобщението се предлагат три стълба към тази стратегия: 1) ръководни принципи за действия на ЕС; 2) три основни направления за такива действия и 3) предложение за стратегически подход към дипломатията в областта на културата.

2.3 Предложените ръководни принципи подчертават необходимостта от насърчаване на културното многообразие и зачитането на правата на човека като градивни елементи на демокрацията, стабилността и устойчивото развитие, включително свободата на мнение и артистичното изразяване, както и необходимостта да се надскочи опазването на многообразието само на културите в Европа, да се подчертава реципрочността, а оттам и взаимното уважение и межкултурният диалог. Освен това в съобщението се подчертава необходимостта от допълняемост и субсидиарност по отношение на съществуващите усилия, полагани от държавите членки. Насърчава се хоризонталният подход, надхвърлящ границите на изкуствата в тесния смисъл на думата и включващ политики и дейности в областта на межкултурния диалог, туризма, образованието, научните изследвания и творческите индустрии. На последно място, в съобщението се изяснява необходимостта да се избегне дублирането на действия, като се отчитат съществуващите рамки за сътрудничество и финансови инструменти, т.е. конкретни тематични програми и рамки за географско сътрудничество, които вече са предложени от ЕС.

2.4 Предлаганите три насоки за работа за постигането на напредък в културното сътрудничество със страните партньори са: а) подкрепа за културата като двигател за устойчиво социално и икономическо развитие; б) насърчаване на културата и межкултурния диалог за мирни отношения между общностите и в) засилване на сътрудничеството в областта на межкултурното наследство.

2.5 Насоката за подкрепа на културата като двигател за устойчивото социално и икономическо развитие предполага оказване на помощ на други държави за развитието на политиките в областта на културата, укрепването на културните и творческите индустрии и подпомагането на ролята на местните власти в страните партньори.

2.6 Разработването на политики в областта на културата може да бъде подкрепено от задълбочаване на диалога относно политиките и укрепване на системите на управление, включително чрез целенасочен обмен на опит.

2.7 Набляга се върху ролята на културните и творческите индустрии в насърчаването на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж, като се показва, че културата допринася за 1,5 до 3,7 % от БВП в страните с ниски и средни доходи (показатели „Култура за развитие“ на ЮНЕСКО). Ето защо в съобщението се предлага споделяне на опит с цел по-нататъшното развитие на този сектор, засилване на творческите центрове и клъстери, развиване на подходящи умения, както и изграждане на стабилна регулаторна рамка за осигуряване на подкрепа за МСП и териториалното сътрудничество.

2.8 Набляга се на значимостта на подкрепата за културата при градоустройственото развитие, като се подчертава въздействието ѝ по отношение на растежа и социалното сближаване; споменава се и необходимостта от предоставяне на публично пространство за всички, както и въздействието на аудио-визуалните програми и архитектурата.

2.9 Втората насока за работа, предложена в съобщението, за насърчаване на културата и межкултурния диалог за мирни отношения между общностите предполага подкрепа за сътрудничеството и диалога между работещите в областта на културата, както тяхната мобилност и мобилността на произведенията на творците.

2.10 Споменава се капацитетът на межкултурния диалог за насърчаване на изграждането на мира, с културата като инструмент както за предотвратяване на конфликти, така и за помирение в общества след конфликт, и се изброяват различни съществуващи инструменти.

2.11 Третата насока, която се предлага в съобщението, е засилване на сътрудничеството в областта на културното наследство като значим израз на културното многообразие и като инструмент за насърчаване на туризма и икономическия растеж. Поради това се предлага подкрепа за научните изследвания в областта на културното наследство, борбата с трафика на наследство и оказването на принос към международните усилия под егидата на ЮНЕСКО за опазване на обекти на културното наследство.

2.12 В рамките на третия стълб в съобщението се предлага стратегически подход на ЕС за дипломатията в областта на културата, насърчаване на сътрудничеството между всички заинтересовани страни с цел осигуряване на допълняемост и полезни взаимодействия: управленските органи на всички нива, местните организации в областта на културата и гражданското общество, Комисията и нейния върховен представител, държавите членки и техните културни институти. Предлагат се различни формати за засилено сътрудничество.

2.13 Освен това в съобщението се подчертава значението на межкултурния обмен на студенти, изследователи и дипломирани се студенти чрез съществуващи или все още недоразработени програми за обмен.

3. Общи бележки по Съобщението

3.1 ЕИСК приветства предложеното от Европейската комисия и върховния представител съвместно съобщение. В настоящия момент, когато набират скорост социалното разделение и популистките тенденции, културата има все по-голяма роля за засилване на връзките в гражданското общество, за насърчаване на взаимното разбиране, за насърчаване на многообразието и обмена и за противодействие на опростенческите възгледи.

3.2 Със съобщението се показва ясно разбиране за влиянието на културата. То представлява впечатляващо изложение на съществуващите мерки на равнището на ЕС и на национално равнище и с него се подчертават различните потенциални области на действие в областта на културния обмен и дипломатията.

3.3 Сега обаче Комитетът подчертава необходимостта от нова крачка в развитието на стратегията. В План за действие трябва да се определят точни фокусни точки и стратегически важни страни, което да позволи целенасочен подход и последователна оценка на първата фаза на стратегията, като се отчита съществуващият Инструмент за сътрудничество за развитие (ИСП) за периода 2014—2020 г. Следва да се подчертае значението на стратегията за сътрудничеството със съседните на ЕС държави и тези, обхванати от процеса на разширяване.

3.4 Културата във външните отношения не може да се разглежда като неутрална и независима от политическия контекст на участващите държави. Примерите и от миналото, и от настоящето показват възможната злоупотреба с културата и манипулирането ѝ в полза на даден авторитарен, популистки или друг политически дневен ред. Ето защо е важно да се подчертае, че макар културата в различните видове обмен на ЕС със сигурност да служи на определен дневен ред, то противно на пропагандата, тези видове обмен позволяват съществуването на мнения на множество заинтересовани страни и плурализъм в подходите. По този начин ЕС не се ползва от елемента на контрол, типичен за пропагандата. В този смисъл, култура, основана на изключителното богатство на многообразието, неизбежно ще се бори с популистките тенденции и държавната културна пропаганда, ще изгражда мостове между народите, ще събаря непрекъснатите изникващите стени, ще отстранява растящите предразсъдьци и ще открива възможности за по-тясно сътрудничество и обмен.

3.5 Образованието в областта на културата, основано на творческите процеси и изтъкването на значението на разнообразието, включително и на межкултурния обмен, може да доразвие информираността на хората и устойчивостта им спрямо популистката употреба на културата.

3.6 Комитетът подчертава също така, че с оглед на участието на голям брой дирекции и заинтересовани страни, трябва да бъде създадена ясна структура на управление, която да направлява сътрудничеството, за да се представят ясни предложения и да се постигат конкретни резултати. Тази структура би трябвало все пак да показва гъвкавост, така че да не се увеличава допълнително административната тежест. Следва да се определи кой ще бъде главният администратор на наличните средства.

3.7 Въпреки че културата следва да има самостоятелна стойност, ЕИСК подчертава и необходимостта от интегриране на културата в съседните области, което да позволи популяризиране на съгласувани цели и действия и признание на значимостта ѝ за европейския проект. В момента обаче културата не е част от съществуващите планове за действие, включително и от работната програма на Комисията за 2017 г. Културата трябва да присъства все по-често в приоритетите и действията на Европейската комисия, като първите конкретни действия трябва да бъдат включени в Работната програма на Европейската комисия за 2018 г.

3.8 Културата е от ключово значение за укрепване на ролята на ЕС като фактор от световно значение, включително в изрично споменатите целеви области, по-специално стратегията на ЕС за Сирия, Глобалната стратегия на ЕС и съвместната стратегия ЕС — Африка.

3.9 С оглед на значимостта на културата и творческите индустрии, ЕИСК предлага да се вземат мерки, за да се гарантира, че въпросите от областта на културата и творческите индустрии ще бъдат включени във всички бъдещи преговори на международно равнище, като се започне от следващия мандат за преговори за новото партньорство с държавите от АКТБ след 2020 г. Това включва търговски преговори, в които ЕС следва да предприеме необходимите мерки за подкрепа, защита и популяризиране на европейските културни дейности ⁽¹⁾.

3.10 ЕИСК следва да включи въпроса за културата в дейността на своите постоянни органи, както и в обичайната си работа.

3.11 ЕИСК приветства признаването на значимостта на културата за развитието на нашите общества и влиянието ѝ върху ключовите въпроси на политиката. Въпреки това ЕИСК подчертава, че изкуството и културата не следва да се свеждат само до стратегическата и материалната им стойност, а да бъдат признати и заради вътрешно присъщата им стойност като характеристики на общата ни човешка природа.

3.12 Накратко се споменават „културни права“, но в стратегията следва да се помисли върху този принцип на европейските ценности като градивен елемент на разбирателството между културите, културния обмен и развитие. Стратегията би могла да отчете и важната работа, извършена от специалния докладчик в областта на културните права (СВКПЧ) ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Във връзка с това ЕИСК заявява отново своята подкрепа за културното изключение, както беше подчертано в становището на ЕИСК относно „Творческите и културните индустрии — европейски актив, който следва да се използва в световната конкуренция“ (ОВ С 13, 15.1.2016 г. г, стр. 83).

⁽²⁾ Службата на Върховния комисар по правата на човека на ООН (СВКПЧ) е израз на ангажимента на света към универсалните идеали на човешкото достойнство.

3.13 Макар в съобщението да се посочва, че хората често комуникират през граница с помощта на цифрови инструменти, както и че търсенето на обмен и межкултурно сътрудничество нарасна с темпото на цифровата революция, липсва достатъчно целенасочено внимание върху последиците и потенциала на тази цифрова промяна за международните културни отношения. Затова е от решаващо значение да се изследва и поеме въздействието на преминаването към цифрова технология, като се вземе под внимание по-специално въздействието върху межкултурния обмен сред хората, и да се разгледат както неговият потенциал, така и рискът от предразсъдъци и дезинформация. В този смисъл културният обмен дава възможност на хората да развият интереси и насърчава достъпа до информация и ресурси в онлайн среда.

3.14 Посочването на цифровите инструменти като двигател за това засилване на обмена е спорно поради факта, че икономическите промени и социалните предизвикателства може да се смятат за доминираща сила, тласкаща световните движения.

3.15 В светлината на настоящите събития ЕИСК предлага като елемент на межкултурния диалог в съобщението да бъде включен диалогът между религиите, включително философските и неконфесионалните организации, в съответствие с преамбула на Договора за Европейския съюз, който почерпи вдъхновение от „културното, религиозното и хуманистичното наследство на Европа“, и член 17 на ДФЕС. Това би могло да се насърчи чрез експериментални инициативи, например инициативи в рамките на програмата „Еразъм+“, насочени към студенти и изследователи от богословските университети и религиозните школи.

3.16 В съобщението се споменава влиянието на културата за устойчивото развитие като подраздел на приобщаващия и балансиран икономически растеж⁽³⁾. ЕИСК изразява съжаление, че този въпрос не се разглежда по-задълбочено, като се вземат под внимание идеите културата да се превърне в самостоятелен стълб в подкрепа на устойчивостта. През последните години все по-голям брой организации⁽⁴⁾ застъпват този възглед, като подчертават, че културата трябва да се разглежда като също толкова важна, колкото и другите измерения на развитието: икономиката, социалното приобщаване и околната среда. ЕИСК активно подкрепя този подход. Това от своя страна е свързано с разглеждането на културата като ключов елемент на приобщаващото изграждане на общности.

3.17 ЕИСК подчертава възловото значение на процесите на съвместно творчество за художественото развитие и обмен, фактор, който не се споменава в съобщението. Съвместното творчество не само подобрява визуалния обмен и обучение, но също така може да породни създаването на новаторски творби, които допринасят както за художественото развитие, така и за растежа, включително икономическото и социалното развитие.

3.18 Комитетът подчертава, че културният обмен и диалог следва да се основават на обективни данни и да позволяват възможно най-добра симбиоза на културните и художествените връзки с дадена страна или регион. Това налага да бъдат проучени културните практики — силни страни и предизвикателства, както в държавите партньори, така и с тях. Една интересна инициатива е Компендиумът на културните политики и тенденции в Европа на Съвета на Европа.

3.19 Освен това необходимите дългосрочни подходи изискват постоянно наблюдение и преразглеждане, за да се гарантира въздействие на културния обмен и взаимодействията, както и взаимна полза.

3.20 При разработването на програми за насърчаване на културния обмен следва да се взема под внимание осигуряването на средства за писмени и устни преводи.

3.21 ЕИСК подчертава необходимостта при разработването на нови програми те да бъдат представяни както в рамките на ЕС, така и пред страните партньори и техните граждани, като се обяснява подходът, популяризират се инициативите и се предоставя информация за възможностите за финансиране. В подкрепа на тези усилия може да се развият различните съществуващи канали („Евронюз“, схеми за награди за култура).

⁽³⁾ Вж. Резолюция 70/214 относно „Културата и устойчивото развитие“, приета от Общото събрание на ООН на 22 декември 2015 г.

⁽⁴⁾ Напр. работата, извършвана от „Програма 21 за културата“ и „Културна дейност Европа“ (Culture Action Europe) в рамките на кампанията „The Future We want Includes Culture“ („В нашето бъдеще искаме култура“) за ролята на културата в целите за устойчиво развитие.

3.22 Комитетът подчертава, че трябва да се отчита и ролята на поднационалните структури, регионите и градовете, както е посочено в становището на Европейския комитет на регионите, прието на пленарната сесия на 7–8 февруари 2017 г.

3.23 ЕИСК подчертава изключителното значение на поощряването на свободния обмен и разрешаването на спорове между държави по отношение на притежанието на артефакти, част от националното културно наследство.

3.24 Макар да приветства настоящото съобщение и с интерес да очаква предложенията да се превърнат в конкретни действия, ЕИСК желае да се задълбочи работата в областите, върху които не е поставен достатъчен акцент в предложението: а) културата като стълб за мира и стабилността, б) културата и гражданското общество и в) културата и творческите индустрии за устойчив растеж и развитие.

3.25 С оглед на важността и разпознаваемостта на предстоящата Европейска година на културното наследство, ЕИСК предлага тази рамка и положителна динамика да се използват за разработване и стартиране на план за действие за културата във външните отношения през 2018 г.

4. Културата като стълб на мира, стабилността и сигурността

4.1 ЕИСК приветства факта, че културата е призната като изключително важен стълб за мира и стабилността. Следователно тя е от ключово значение за подпомагане на основната цел на Европейския съюз: „да насърчава мира, ценностите си и благоденствието на своите народи“ (член 3 от ДЕС).

4.2 Европейският съюз трябва да заеме полагащото му се място като световен лидер в поддържането, опазването и насърчаването на мира в целия свят. Неговият модел, заслужил Нобеловата награда, тъй като доведе след двете световни войни до най-дългия период на мир и просперитет в Европа, е свидетелство за способността му да поведе света в тази област. Опитът на ЕС по отношение на правата на човека, демокрацията, равенството, толерантността, разбирателството и взаимното уважение няма равен на международната сцена. Мотото на ЕС „Единство в многообразието“ има по-голям резонанс днес, предвид глобалните предизвикателства на днешния свят, отколкото в който и да било друг момент от шестдесетгодишната му история.

4.3 ЕИСК подчертава значението на обмена в областта на предотвратяването и разрешаването на конфликти и на помирието след конфликт. Осигуреното от културата и изкуството пространство предоставя възможност за свободен обмен и изграждане на взаимно доверие. Въпреки че се споменава културата в ситуации преди и след конфликти, този аспект трябва да се доразвие, особено предвид факта, че работещите в сферата на културата лица от трети държави също имат богат опит в това отношение, което ще доведе до взаимни ползи. Зачитането на културните права на човека следва да залегне в мирните споразумения, което дава възможност и за зачитане на културните малцинства в следконфликтни зони⁽⁵⁾.

4.4 Ролята на ЕС в мирния процес в Северна Ирландия представлява интерес като възможна основа за стратегия за укрепване на мира в световен мащаб. Например за новата инициатива „Бял гълъб“ може да се потърси вдъхновение в ролята на ЕС в мирния процес в Северна Ирландия чрез уникалната програма на Съюза PEACE⁽⁶⁾. В глобален мащаб тя може да бъде всеобхватна и да гарантира масов принос от гражданското общество и политиците. Тя би могла да се обвърже с новия Европейски корпус за солидарност и да наподобява модела на програмата „Еразъм+“, но няма да бъде само за младите. Би могла да взаимодейства с всички мерки на ЕС в областта на отбраната, сигурността и дипломатията, като към стратегиите за разрешаване на конфликти се добавя и така необходимото културно направление и укрепването на мира. По този начин ще се насърчават межкултурният диалог, взаимното уважение, толерантността и разбирателството чрез култура, образование и медии.

4.5 ЕИСК обръща внимание на ролята на организираното гражданско общество, политическите фондации и местните власти в изграждането на мира и помирието. Трябва да се черпи от техния опит, а гледните им точки трябва да бъдат интегрирани и насърчавани.

4.6 Комитетът подчертава, че с цел насърчаване на мира и стабилността, културните инициативи и обменът трябва да бъдат разработвани в сътрудничество с местните участници и следва да се полагат усилия да достигат до местните граждани, отвъд кръговете, към които обикновено са насочени културните и артистичните програми.

⁽⁵⁾ Вж. също „Information presented by the Northern Ireland Human Rights Commission to the United Nations on The Derry/Londonderry Report on Upholding the Human Right to Culture in Post-Conflict Societies“ („Информация, представена от Комисията по правата на човека на Северна Ирландия, на ООН относно Доклада Derry/Londonderry за зачитането на правото на човека на култура в следконфликтни общества“) (Общо събрание на ООН A/HRC/25/NI/5 от 27 февруари 2014 г.).

⁽⁶⁾ Становище на ЕИСК относно „Миротворческата роля на ЕС в контекста на външните отношения: най-добри практики и перспективи“ (ОВ С 68, 6.3.2012, г. стр 21).

4.7 На междуправителствено равнище похвални са инициативите на Съвета на Европа. Сътрудничеството със Съвета на Европа може да се укрепи, за да се ползва неговият експертен опит по отношение на съседните на ЕС държави в рамките на организацията. ЕИСК обръща внимание например на Рамката с показатели за култура и демокрация (Indicator Framework on Culture and Democracy) и на инициативата „Младежки мирен лагер“ (Youth Peace Camp), която позволява на млади хора и младежки организации от региони, поразени от конфликти, да участват в дейности за диалог и трансформация на конфликти въз основа на образоването в областта на правата на човека и межкултурното обучение. Тази програма може да бъде модел за културен диалог между младите хора.

4.8 ЕИСК обръща внимание и на въздействието на културата по въпросите на безопасността и сигурността в градските пространства, разгледано в неотдавнашното му проучване „Култура, градове и идентичност в Европа“ — и предлага да се насърчава обменът на положителен опит в тази област ⁽⁷⁾.

4.9 Следва да се развие по-добро разбиране за влиянието на културата — и на загубата ѝ — върху радикализацията на младите. Трябва да се подчертава въздействието на културните дейности и културното наследство върху социалната стабилност и сближаването и да се предотвратява злоупотребата с културата и културното наследство като средство за насърчаване на радикална или националистическа програма.

4.10 Насърчаването на културата като стълб за мира и стабилността трябва да върви ръка за ръка с привличане на вниманието към свободата на артистично изразяване като човешко право. Съществуват световни инициативи за подкрепа на преследвани хора на изкуството, осъществявани на равнището на организациите на гражданското общество (напр. „Freemuse“, „Observatoire de la Liberté de la Création Artistique“). Следва да се насърчи тяхното развитие и обвързване в мрежи с организациите на гражданското общество в ЕС.

5. Култура и гражданско общество

5.1 ЕИСК подчертава необходимостта от развитието на активно гражданско общество за насърчаване на приобщаващия растеж и културното развитие чрез участието. Дейностите на гражданското общество следва да бъдат укрепени чрез културен диалог и обмен, както и дейности за изграждане на капацитет ⁽⁸⁾. Ключов елемент за гарантиране на съвместното творчество и видимия обмен е развитието на административния капацитет на организациите на гражданското общество.

5.2 Поради това ЕИСК е съгласен с целта да се засили подкрепата за организациите на гражданското общество, работещи в областта на културата в страните партньори. С основание е изтъкната необходимостта да се интегрират работещите в областта на културата, а ЕИСК желае да подчертае значимостта на тези усилия не само за межкултурния диалог, но и за културното многообразие и културните права.

5.3 ЕИСК желае да подчертае необходимостта от привличане на неправителствени организации и фондации, както в Европа, така и в страните партньори, като ценни участници и ресурси за успешен обмен и диалог. В този смисъл следва да се използват програмите на националните оператори, да се обединят силите и да се извлекат съответните поуки — например дейността на фондация „Роберт Бош“ в международните отношения и проектите на „Интерартс“. Един от проектите на „Интерартс“, финансиран от ЕС, е „Общностни практики за обществено оценяване на културата в Южното Средиземноморие — SouthMed CV“ (финансиран по програма „Евромед“ на Генерална дирекция „Политика за съседство и преговори за разширяване“), който има за цел да изведе културата от периферията и да я постави в центъра на обществения живот, като се проучват потенциалните ѝ връзки със стратегии за икономическо, социално и политическо развитие.

5.4 ЕИСК обръща внимание на факта, че (между)културният обмен не трябва да се ограничава до творци и заинтересовани страни от областта на културата, а следва да има голям обхват и да включва участието на всички граждани. Въпреки усилията за преодоляване на този недостатък, съществува склонност културният и артистичният обмен да са насочени към ограничен брой хора от често сходна социална, културна и образователна среда. Затова в културните програми следва да бъдат изрично включени обменът на културни инициативи, основани на участието, и развитието на образованието по изкуства. Само тогава може да се използва потенциалът на изкуството и културата за насърчаване на стабилността, мира и устойчивото развитие.

⁽⁷⁾ Проучване, възложено от ЕИСК: „Култура, градове и идентичност в Европа“ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-europe-culture-cities-study>.

Заклучения на конференцията „Надежда за Европа: култура, градове и нови дискурси“, организирана от групата „Други интереси“ на ЕИСК, Брюксел 20–21 юни 2016 г.: <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-europe-culture-cities-conclusions>.

⁽⁸⁾ Становище на ЕИСК относно „Европейска година на межкултурния диалог“ (ОВ С 185, 8.8.2006 г. г. стр. 42).

5.5 ЕИСК цени високо програмата „Еразъм+“ и значимостта ѝ за обмена, взаимното разбиране и ученето. На равнището на ЕС не съществуват подобни инициативи за работещите в сферата на културата и за дейни в областта на културата и изкуствата граждани. Може да се обмисли развитието на специален обмен и програма за мобилност за изкуството и културата в по-широк смисъл.

5.6 Съществуват много програми за обмен и учебни посещения за хора на изкуството и лица, работещи в областта на културата, финансирани на двустранен принцип чрез национални културни институти. Трябва да се проучи възможността за повече полезни взаимодействия между тези програми, включително с неправителствени инициативи като фонда „Роберто Чимета“.

5.7 Международното сътрудничество и мобилността трябва да се признават като актив за развитието на културната идентичност в момент, когато демографските, социалните и икономическите трансформации също сочат към скъсяване на разстоянията между държавите и вътре в самите тях. Тези промени оказват въздействие върху културните процеси, както и създават по-голям потенциал за изграждане на трансгранични културни мрежи. Ако е подходящо подкрепена, тази мобилност, освен че има положително въздействие върху икономическия обмен, може да допринесе за развитието на културната идентичност, което от своя страна насърчава укрепването на мира и социалното сближаване. Тази мобилност трябва да е внимателно балансирана с подкрепа за развитието на стабилни структури, които да гарантират бъдеще за културните и творческите инициативи.

5.8 ЕИСК акцентира върху способността на културните мрежи да насърчават обмена между професионалисти от областта на културата, да структурират културния пейзаж и да развиват активно гражданско общество в областта на културата. Поради това Комитетът предлага обменът да се насърчава чрез европейските културни мрежи, финансирани по линия на програмата „Творческа Европа“. Може да се стимулират връзки със съществуващите мрежи на международно равнище и развитието на мрежи в различни региони.

5.9 По същия начин ЕИСК подчертава ползата от други направления на текущата програма „Творческа Европа“ и насърчава разглеждането на всички възможности за финансиране с оглед на техния потенциал за културен обмен на международно ниво.

5.10 ЕИСК приветства призива за създаване на форум на гражданското общество, който да включва всички заинтересовани страни и да играе ключова роля в развитието на гореспоменатия план за действие за международни културни отношения. Това може да бъде под формата на годишен форум въз основа на хоризонтален обмен и дебати, със сателитни срещи в различни географски региони в ЕС и извън него.

5.11 През следващите години ЕИСК ще се ангажира с подкрепата за подобен структуриран диалог и консултации със съответните заинтересовани страни от областта на външните отношения. ЕИСК ще продължи да мисли по какъв начин може да даде конкретен и структуриран принос към подобряване процеса на изработване на гореспоменатия план за действие чрез своите роли и работни методи.

6. Културата и творческите индустрии за устойчив растеж и развитие

6.1 Културата следва да бъде напълно призната като четвъртия стълб на устойчивото развитие. Това дава възможност за помиряване на противоречиви виждания за културата — като инструмент за икономически растеж или като имаща вътрешно присъща стойност, която не следва да се подчинява на икономически приоритети.

6.2 ЕИСК подчертава значението на устойчивостта и на алтернативните мерки за растеж, като например по-голямото благосъстояние на обществата.

6.3 В съобщението се изтъкват редица важни точки по отношение на приноса на културата и творческите индустрии, предимно МСП⁽⁹⁾, за устойчивото развитие, икономическия растеж и създаването на работни места, които ЕИСК ясно подкрепя. Както се подчертава в Съобщението, между 2004 г. и 2013 г. световната търговия с творчески продукти е нараснала повече от два пъти⁽¹⁰⁾, като културните и творческите индустрии представляват около 3 % от световния БВП и осигуряват над 30 милиона работни места⁽¹¹⁾.

6.4 Трябва да се подчертае необходимостта да се инвестира в развитието на съответните умения с цел използване на потенциала за растеж в творческия сектор. Местните пазари се нуждаят от подкрепа. Схемите за мобилност, които подпомагат развитието на уменията, не следва да засилват ефекта „изтичане на мозъци“, който е вреден за страните партньори.

⁽⁹⁾ Евростат 2013: Основни показатели в зависимост от размера за предприятията в избрани области на културата, ЕС-28.

⁽¹⁰⁾ „The Globalisation of Cultural Trade: A Shift in Cultural Consumption — International flows of cultural goods and services 2004-2013“ („Глобализация на културната търговия: промяна в културното потребление — международни потоци от културни стоки и услуги през 2004-2013 г.“), Статистически институт на ЮНЕСКО (UIS), 2016 г.

⁽¹¹⁾ „Cultural Times“ („Културни времена“), доклад на Международната конфедерация на сдруженията на авторите и композиторите и ЮНЕСКО, 2015 г.

6.5 Опитът от инициативата „Европейски столици на културата“ показва влиянието на културното развитие върху икономическото и социалното развитие в градските райони. Може да се разработят действия за обмен и изграждане на капацитет с други държави във връзка с предизвикателства и стратегии, които са довели до такъв растеж.

6.6 Като модел за най-добра практика други транснационални организации и региони възприеха концепцията за столици на културата (напр. определянето на ислямски културни столици от ИСЕСКО, Ислямската организация за образование, наука и култура). Следва да бъдат проучени възможностите за сътрудничество и полезни взаимодействия, за да се постигне максимална взаимна изгода и учене. Може да се разгледа възможността за международна схема за културните столици или побратимяване на градове в рамките на тази програма.

6.7 Друг пример за връзки между места и градове са културните маршрути на Съвета на Европа. Тази програма може да се изследва и разработи на международно равнище, като се развие нейният потенциал за увеличаване на културния туризъм и разбирането на общите международни културни корени.

6.8 ЕИСК подчертава необходимостта да се насърчи и улесни сътрудничеството и изграждането на мрежи между градове в Европа и извън нея. Много европейски градове имат опит в разработването на политика в областта на културата и нейното отношение към други области на устойчивото развитие (например икономически растеж, създаване на работни места, социално приобщаване, творческо образование, културен туризъм и т.н.). Това е предимство за дългосрочното сътрудничество между Европа и страните от Юга и ЕС може също да играе роля за улесняване на сътрудничеството и изграждането на мрежи между градовете в Европа и извън нея. Във връзка с това вече съществуват съответни инициативи, които могат да направят подходящ принос за дългосрочно сътрудничество; сред тях са програмите „Пилотни градове“ и „Водещи градове“.

6.9 В това отношение като ценен актив може да се отчете и съществуването на мрежи от градове, които развиват дейности в областта на културата, като Eurocities (Евроградове), Mercociudades, Africities, мрежата на ЮНЕСКО „Градове на творчеството“, Les Arts et la Ville, Австралийската мрежа за културно развитие или Канадската мрежа на градовете на творчеството.

6.10 ЕИСК изразява съжаление, че в предложените стъпки за обща стратегия липсва акцент върху равенството между половете. Макар това равенство да представлява гръбнакът на нашите европейски ценности, проучванията показват дисбаланс по полов признак сред хората на изкуството, които са във фокуса на общественото внимание и достигат до ключови позиции. По същия начин ЮНЕСКО описва изкривяването на ползите, извлечени от културния туризъм и мерките за развитие на културата. Поради това ЕИСК настоява това измерение да бъде взето под внимание.

Брюксел, 31 май 2017 година.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Georges DASSIS
